

ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้าที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจของประเทศไทย

สฤณี วินทะไชย

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 จัดได้ว่าเป็นกฎหมายทางเศรษฐกิจที่สำคัญมากที่สุดฉบับหนึ่งของประเทศไทย เนื่องจากเป็นกฎหมายที่มุ่งต่อการธำรงรักษา “กลไกตลาด” ของระบบเศรษฐกิจไทยให้ดำเนินไปอย่างเป็นปกติ ปราศจากการแทรกแซงจากผู้ประกอบธุรกิจบางรายด้วยวิธีการอันไม่ชอบธรรม ตลอดจนการป้องกันการผูกขาดทางการค้า และจำกัดการแข่งขันในการประกอบธุรกิจที่มีลักษณะเป็นการเอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค อันเป็นวัตถุประสงค์หลักของกฎหมายดังกล่าว กรณีที่กฎหมายไม่ให้สิทธิที่จะผูกขาดไว้โดยเฉพาะ ก็ยังเห็นได้ว่ากฎหมายไม่ควรที่จะถือว่า “การมีอำนาจเหนือตลาด” หรือ “การผูกขาด” เป็นความผิดในตัวเอง หากพิจารณาถึงความจริงทางธุรกิจ ที่องค์กรธุรกิจพยายามปรับปรุงคุณภาพของสินค้า พัฒนาระบบการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเพื่อทำให้มีต้นทุนที่ต่ำลงและสามารถขายสินค้าในราคาที่ต่ำกว่าคู่แข่งได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะทำให้สินค้าของตนขายได้มากขึ้นและมีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้น ยังมีส่วนแบ่งตลาดมากเท่าใด ก็มีอำนาจเหนือตลาดที่จะสามารถกำหนดทิศทางของสินค้าและราคาในตลาดนั้นมีมากขึ้นตามไปด้วย หากกฎหมายมีเจตนารมณ์ที่จะป้องกันมิให้องค์กรธุรกิจใดมีอำนาจเหนือตลาด หรือผูกขาด ก็จะไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในทางธุรกิจ และนอกจากการบังคับใช้กฎหมายเช่นนี้จะก่อให้เกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศแล้ว ยังจะก่อให้เกิดผลเสียแก่ผู้บริโภคและเศรษฐกิจของประเทศได้ เพราะผู้ผลิตจะไม่มีแรงจูงใจที่จะปรับปรุงคุณภาพสินค้าและพัฒนากระบวนการผลิตของตน เนื่องจากไม่อาจแน่ใจได้ว่าหากวันใดธุรกิจมีส่วนแบ่งตลาดมาก กฎหมายจะเข้ามาแทรกแซงธุรกิจของตน ดังนั้นหากอำนาจเหนือตลาดนั้นเกิดขึ้นจากประสิทธิภาพ (Efficiency) ในการดำเนินธุรกิจก็อาจจะเกิดขึ้นได้ภายใต้กฎหมาย และหากขนาด หรืออำนาจเกิดขึ้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ปัญหาที่ต้องคำนึงถึงต่อไปคือ ให้ความสนใจหรือเข้าไปสอดส่องดูแลเรื่อง “พฤติกรรม (Behavior) ของธุรกิจต่าง ๆ ที่แข่งขันอยู่ในตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรธุรกิจที่มีอำนาจเหนือตลาด ว่าได้ทำการแข่งขันในตลาดอย่าง “เป็นธรรม”หรือไม่ ความเป็นธรรมในที่นี้ควรให้สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจคือ องค์กรธุรกิจควรแข่งขันกันในเรื่องของ “ประสิทธิภาพ” ของแต่ละองค์กร โดยอาจจะเป็นการแข่งขันกันผลิตสินค้าที่มีคุณภาพมากกว่าคู่แข่ง การบริหารจัดการ กระบวนการผลิต และผลผลิตคุณภาพ (Productivity) เหล่านี้เป็นต้น และหากมีการใช้กลวิธีที่ไม่เป็นธรรมในการทำให้คู่แข่งต้องล้มเลิกกิจการ เช่น การลดราคาสินค้าต่ำกว่าต้นทุน ทำให้บริษัทคู่แข่งขนาดเล็กที่มีสายป่านทางการเงินที่สั้นกว่าไม่สามารถประกอบกิจการต่อไปได้ การกีดกันคู่แข่งออกจากแหล่งวัตถุดิบหรือปัจจัยที่จำเป็นในการผลิต การทำให้คู่แข่งรายใหม่ไม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้ กรณีเช่นนี้ที่เป็นบทบาทของกฎหมายที่จะเข้ามาดูแลป้องกันมิให้เกิดการกระทำที่ไม่เป็นธรรมนี้ขึ้น หรือหากเกิดขึ้นแล้วก็พยายามหาทางระงับให้เร็วที่สุดก่อนที่จะเกิดผลเสียต่อการแข่งขันในตลาดสินค้านั้น

บทคัดย่อ

สมควรปรับปรุงแก้ไข บทบาทของกฎหมายการแข่งขันทางการค้าที่เหมาะสมในเรื่องพฤติกรรมขององค์กรธุรกิจต่าง ๆ ที่แข่งขันอยู่ในตลาด โดยเฉพาะองค์กรธุรกิจที่มีอำนาจเหนือตลาดว่าได้ทำการแข่งขันในตลาดอย่างเป็นธรรมหรือไม่ ความเป็นธรรมในที่นี้ควรสอดคล้องกับเศรษฐกิจ คือควรแข่งขันในเรื่องของประสิทธิภาพขององค์กรโดยเน้นเรื่องแข่งขันด้านการผลิตที่มีคุณภาพ และหากกฎหมายการแข่งขันทางการค้าจะเข้ามามีบทบาทในเรื่องราคาสินค้าแล้ว ควรที่จะเป็นบทบาทในการรักษากลไกของตลาดให้ดำเนินไปได้ อย่างเป็นปกติโดยไม่มีองค์กรธุรกิจใดเข้าไปบิดเบือนการทำงานของกลไกตลาดด้วยการตกลงราคาร่วมกัน กำหนดราคาสินค้า มากกว่าการเข้าไปตรวจสอบว่าระดับราคาของผู้ผลิตรายใดรายหนึ่งกำหนดขึ้นเพียงลำพัง “เป็นธรรม” หรือไม่ และการคุ้มครองคู่แข่งในตลาดที่มีได้รับความชอบธรรม ที่มีการใช้วิธีการที่ไม่ถูกทำนองคลองธรรมเพื่อทำลายคู่แข่ง และเอาเปรียบคู่แข่ง เพราะการกระทำดังกล่าวเป็นการทำลายกลไกการแข่งขันในตลาด

ความนำ

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542 จัดได้ว่าเป็นกฎหมายทางเศรษฐกิจที่สำคัญมากที่สุดฉบับหนึ่งของประเทศไทย เนื่องจากเป็นกฎหมายที่มุ่งต่อการธำรงรักษา “กลไกตลาด” ของระบบเศรษฐกิจไทยให้ดำเนินไปอย่างเป็นปกติ ปราศจากการแทรกแซงจากผู้ประกอบการธุรกิจบางรายด้วยวิธีการอันไม่ชอบธรรม ตลอดจนการป้องกันการผูกขาดทางการค้า และจำกัดการแข่งขันในการประกอบธุรกิจที่มีลักษณะเป็นการเอารัดเอาเปรียบผู้บริโภค อันเป็นวัตถุประสงค์หลักของกฎหมายดังกล่าว กรณีที่กฎหมายไม่ให้สิทธิที่จะผูกขาดไว้โดยเฉพาะ ก็ยังเห็นได้ว่ากฎหมายไม่ควรที่จะถือว่า “การมีอำนาจเหนือตลาด” หรือ “การผูกขาด” เป็นความผิดในตัวเอง หากพิจารณาถึงความจริงทางธุรกิจ ที่องค์กรธุรกิจพยายามปรับปรุงคุณภาพของสินค้าพัฒนากระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อทำให้มีต้นทุนที่ต่ำลงและสามารถขายสินค้าในราคาที่ต่ำกว่าคู่แข่งได้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจะทำให้สินค้าของตนขายได้มากขึ้นและมีส่วนแบ่งตลาดเพิ่มขึ้น ยังมีส่วนแบ่งตลาดมากเท่าใด ก็ทำให้มีอำนาจเหนือตลาดที่จะสามารถกำหนดทิศทางของสินค้าและราคาในตลาดนั้นมีมากขึ้นตามไปด้วย หากกฎหมายมีเจตนารมณ์ที่จะป้องกันมิให้องค์กรธุรกิจใดมีอำนาจเหนือตลาดหรือผูกขาด ก็จะไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในทางธุรกิจ และนอกจากการบังคับใช้กฎหมายเช่นนั้นจะไม่ก่อให้เกิดผลดีต่อระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศแล้ว ยังจะก่อให้เกิดผลเสียแก่ผู้บริโภคและเศรษฐกิจของประเทศได้ เพราะผู้ผลิตจะไม่มีแรงจูงใจที่จะปรับปรุงคุณภาพสินค้าและพัฒนากระบวนการผลิตของตน เนื่องจากไม่อาจแน่ใจได้ว่าหากวันใดธุรกิจมีส่วนแบ่งตลาดมาก กฎหมายจะเข้ามาแทรกแซงธุรกิจของตน ดังนั้น หากอำนาจเหนือตลาดนั้นเกิดขึ้นจากประสิทธิภาพ (Efficiency) ในการดำเนินธุรกิจก็อาจจะเกิดขึ้นได้ภายใต้กฎหมาย และหากอำนาจเกิดขึ้นโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายแล้ว ปัญหาที่ต้องคำนึงถึงต่อไปคือ การให้ความสนใจหรือเข้าไปสอดส่องดูแลเรื่อง “พฤติกรรม” (Behavior) ของธุรกิจต่าง ๆ ที่แข่งขันอยู่ในตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรธุรกิจที่มีอำนาจเหนือตลาด ว่าได้ทำการแข่งขันในตลาดอย่าง “เป็นธรรม” หรือไม่ ความเป็นธรรมในที่นี้ควรให้สอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจ คือ องค์กรธุรกิจควรแข่งขันกันในเรื่องของ “ประสิทธิภาพ” ของแต่ละองค์กร โดยอาจจะเป็นการแข่งขันกันผลิตสินค้าที่มีคุณภาพมากกว่าคู่แข่ง การบริหารจัดการ กระบวนการผลิตและผลิตคุณภาพ (Productivity) เหล่านี้เป็นต้น และหากมีการใช้กลวิธีที่ไม่เป็นธรรมในการทำให้คู่แข่งต้องล้มเลิกกิจการ เช่น การลดราคาสินค้าต่ำกว่าต้นทุน ทำให้บริษัทคู่แข่งขนาดเล็กที่มีสายป่านทางการเงินที่สั้นกว่าไม่สามารถประกอบกิจการต่อไปได้ การกีดกันคู่แข่งออกจากแหล่งวัตถุดิบหรือปัจจัยที่จำเป็นในการผลิต การทำให้คู่แข่งรายใหม่

ไม่สามารถเข้าสู่ตลาดได้ กรณีเช่นนี้ที่เป็นบทบาทของกฎหมายที่จะเข้ามาดูแลป้องกันมิให้เกิดการกระทำที่ไม่เป็นธรรมนี้ขึ้น หรือหากเกิดขึ้นแล้วก็พยายามหาทางระงับให้เร็วที่สุดก่อนที่จะเกิดผลเสียต่อการแข่งขันในตลาดสินค้านั้น

ปัญหาในลักษณะที่กล่าวมาข้างต้น สมควรได้รับการแก้ไขโดยการปรับปรุงแก้ไขบทบาทของกฎหมายการแข่งขันทางการค้าที่เหมาะสมในเรื่องพฤติกรรมขององค์กรธุรกิจต่าง ๆ ที่แข่งขันอยู่ในตลาด โดยเฉพาะองค์กรธุรกิจที่มีอำนาจเหนือตลาดว่าได้ทำการแข่งขันในตลาดอย่างเป็นธรรมหรือไม่ ความเป็นธรรมในที่นี้ควรสอดคล้องกับเศรษฐกิจ คือ ควรแข่งขันในเรื่องของประสิทธิภาพขององค์กรโดยเน้นเรื่องการแข่งขันด้านการผลิตที่มีคุณภาพ และหากกฎหมายการแข่งขันทางการค้าจะเข้ามามีบทบาทในเรื่องราคาสินค้าแล้ว ควรที่จะเป็นบทบาทในการรักษากฎของตลาดให้ดำเนินไปได้อย่างเป็นปกติโดยไม่มีองค์กรธุรกิจใดเข้าไปบิดเบือนการทำงานของกลไกตลาดด้วยการตกลงราคาร่วมกันกำหนดราคาสินค้า มากกว่าการเข้าไปตรวจสอบว่าระดับราคาของผู้ผลิตรายใดรายหนึ่งกำหนดขึ้นเพียงลำพัง “เป็นธรรม” หรือไม่ และการคุ้มครองคู่แข่ง และเอาเปรียบคู่แข่ง เพราะการกระทำดังกล่าวเป็นการทำลายกลไกการแข่งขันในตลาด

สำหรับประเทศไทยแล้วอาจกล่าวได้ว่าแนวคิดเกี่ยวกับ กฎหมายการแข่งขันทางการค้า ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าที่ควร เมื่อเปรียบเทียบกับความสำคัญของกฎหมายนี้ต่อระบบเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานของระบบเสรีนิยม หากพิจารณาถึงกฎหมายมิได้ให้สิทธิผูกขาดไว้โดยเฉพาะ ก็ยังเห็นได้ว่ากฎหมายไม่ควรถือว่า “การมีอำนาจเหนือตลาด” หรือ “การผูกขาด” เป็นความผิดในตัวเอง และบรรดากฎหมายการแข่งขันทางการค้าของนานาอารยประเทศ ก็ไม่มีประเทศใดที่ถือว่าการมีอำนาจเหนือตลาดหรือการผูกขาดเป็นสิ่งผิดกฎหมายในตัวเองและนอกจากนั้น การบังคับใช้กฎหมายนี้ ไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทางธุรกิจซึ่งไม่ก่อให้เกิดผลดีและไม่ก่อให้เกิดผลเสียแก่ผู้บริโภคและเศรษฐกิจเสียด้วย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาการแข่งขันทางการค้า
- 1.2.2 เพื่อศึกษาแนวคิดประวัติความเป็นมาของการแข่งขันทางการค้า
- 1.2.3 เพื่อศึกษากฎหมายเกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้า
- 1.2.4 เพื่อศึกษาวิเคราะห์กฎหมายเกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้า
- 1.2.5 เพื่อค้นหามาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมมาใช้เป็นแนวทางในการแข่งขันทางการค้า

1.3 สมมุติฐานการศึกษา

สืบเนื่องจากปัญหาที่รัฐเข้าแทรกแซงกฎหมายการแข่งขันทางการค้าในอันที่จะเป็นการทำลายกลไกของตลาด ซึ่งส่งผลกระทบต่อการค้าดำเนินธุรกิจของบริษัทต่างๆ เป็นจำนวนมาก ทั้งในเรื่องขอบเขตการกระทำที่กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ไว้โดยเฉพาะและในแง่มาตรการที่กำหนด ซึ่งรวมถึงการกำหนดโทษในทางอาญาไว้ด้วย ดังนั้น ในการบังคับใช้กฎหมายนี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ความระมัดระวัง และด้วยความเข้าใจในกฎเกณฑ์ของกฎหมาย โดยรู้ว่าต้องการจะได้ผลลัพธ์อะไรจากการบังคับใช้กฎหมายนี้ และอะไรที่เป็นจุดประสงค์ของกฎหมาย

ซึ่งจะไม่เป็นอันตรายและขัดขวางการเจริญเติบโตในทางเศรษฐกิจของประเทศ

1.4 ขอบเขตการศึกษา

ผู้ศึกษาต้องการมุ่งศึกษากฎหมายการแข่งขันทางการค้าที่จะส่งผลกระทบต่อการค้าดำเนินธุรกิจขององค์กรธุรกิจต่าง ๆ ทั้งในแง่ของขอบเขตการกระทำที่กฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ไว้ โดยเฉพาะและในแง่มาตรการที่กฎหมายกำหนด ซึ่งรวมถึงการกำหนดโทษทางอาญาไว้ด้วย ดังนั้น ในการบังคับใช้กฎหมายนี้ จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ความระมัดระวังและประกอบด้วยความเข้าใจ ในกฎเกณฑ์ของกฎหมายอย่างถ่องแท้ โดยรู้ว่าเราต้องการจะได้ผลลัพธ์อะไร จากการบังคับใช้กฎหมายนี้ และอะไรที่เป็นจุดประสงค์ของกฎหมาย

1.5 วิธีการศึกษา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาจัดทำในรูปการศึกษาแบบเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลถึงวิวัฒนาการของกฎหมายตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน รวมทั้งพระราชบัญญัติ และมาตรการต่าง ๆ ที่บังคับใช้ ตลอดจนกฎหมายต่างประเทศที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ศึกษาจากบทความทางวิชาการ โดยเฉพาะวารสารทางกฎหมายหลายฉบับเกี่ยวกับกฎหมายการแข่งขันทางการค้า

ผลการวิจัย

จากการศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศญี่ปุ่น พบว่า พฤติกรรมที่เป็นการจำกัดหรือกีดกันการแข่งขันทางการค้าโดยทั่วไปอาจแบ่งได้เป็น 5 กลุ่ม คือ

- การใช้อำนาจเหนือตลาด
  - การควบรวมธุรกิจ
  - การตกลงร่วมกันเพื่อลดการแข่งขัน
  - การกระทำที่เป็นการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม
- พฤติกรรมอื่น ๆ ที่มีบทบัญญัติเฉพาะแยกไปจากพฤติกรรม 4 กลุ่มข้างต้น ส่วนของการใช้สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาในการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม ที่เป็น unfair trade practice

ผู้ประกอบการใดมีพฤติกรรม ดังกล่าวจะถือเป็นการละเมิดกฎหมายก็ต่อเมื่อการกระทำดังกล่าวเป็นการจำกัดหรือทำลายกระบวนการแข่งขันในตลาด พฤติกรรมที่จัดอยู่ในกลุ่มนี้มักเป็นพฤติกรรมที่มีลักษณะของการกีดกันหรือจำกัดตลาดในแนวดิ่ง

กฎหมายการแข่งขันทางการค้าในต่างประเทศมักจะมีบทบัญญัติในส่วนของพฤติกรรมที่เป็นการจำกัดหรือกีดกันการแข่งขันทางการค้าโดยทั่วไปที่คล้ายคลึงกัน แต่แตกต่างกันในส่วนของ unfair trade practice ซึ่งจะมีการวิเคราะห์หลักการและเหตุผลในการมีหรือไม่มีบทบัญญัติในส่วนนี้ในหัวข้อต่อไป

กฎหมายการแข่งขันทางการค้ากับบทบัญญัติเกี่ยวกับพฤติกรรมการค้าที่ไม่เป็นธรรม

การที่กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของบางประเทศมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการค้าที่ไม่เป็นธรรมในขณะที่บางประเทศไม่มีนั้น อาจเกิดจากเหตุผลสี่ประการ

1. ความแตกต่างในปรัชญาของบทบาทของกฎหมายการแข่งขันทางการค้า ประเทศที่มีบทบัญญัติในส่วนของการค้าที่ไม่เป็นธรรมมองว่ากฎหมายการแข่งขันทางการค้ามีบทบาทไม่เพียงแต่ในการป้องกันหรือจำกัดการผูกขาดในตลาด แต่ยังมีบทบาทต่อการสร้างกฎ กติกาในการแข่งขันทางการค้าระหว่างผู้ประกอบการด้วยกันในลักษณะที่เป็นธรรมอีกด้วย

2. สำนักงานการแข่งขันทางการค้าในบางประเทศต้องการความยืดหยุ่นและความคล่องตัวในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและแก้ไขการผูกขาดเนื่องจากการพิสูจน์การมีอำนาจเหนือตลาดเป็นสิ่งที่ต้องใช้ข้อมูลและความเข้าใจหลักการของการกำหนดขอบเขตของตลาด ตลอดจนการกำหนดส่วนแบ่งตลาดค่อนข้างมาก การบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมพฤติกรรมในการจำกัดการแข่งขันต่าง ๆ ที่ผูกโยงกับการมีอำนาจเหนือตลาดจึงมีอุปสรรคในขั้นตอนของการ

พิสูจน์การมีอำนาจเหนือตลาดการมีมาตราในส่วนของการค้าที่ไม่เป็นธรรมที่สามารถใช้ได้กับทุกธุรกิจโดยไม่ต้องพิสูจน์การมีอำนาจเหนือตลาดทำให้สะดวกแก่การบังคับใช้กฎหมาย

3. บางประเทศต้องการให้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าครอบคลุมรูปแบบของการจำกัดหรือกีดกันการแข่งขันทางการค้าได้ทุกประเภทและในทุกสถานการณ์ที่ไม่สามารถคาดเดาได้เพื่อที่จะสกัดพฤติกรรมการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมที่ไม่เข้าข่ายหรือตกหล่นจากมาตราอื่น ๆ ได้ จึงมีการกำหนดพฤติกรรมการแข่งขันทางการค้าที่ไม่เป็นธรรมที่ไม่เข้าข่ายหรือตกหล่นจากมาตราอื่น ๆ ได้ จึงมีการกำหนดบทบัญญัติในส่วนของการค้าที่ไม่เป็นธรรมไว้กว้าง ๆ เช่น ในกรณีของประเทศไต้หวันและเกาหลีใต้

4. ผู้ประกอบการที่มีพฤติกรรมที่เป็นการจำกัดหรือกีดกันการแข่งขันที่ส่งผลกระทบต่อภาวะการแข่งขันในตลาดได้นั้นไม่จำเป็นต้องเป็นผู้ที่มี "อำนาจเหนือตลาด" เสมอไป ผู้ประกอบการบางรายอาจมีฐานการเงินที่ใหญ่มากมีเครือข่ายทางธุรกิจที่กว้างขวาง และมีข้อได้เปรียบอื่น ๆ ที่มีได้อยู่ในตำราเศรษฐศาสตร์ทั่วไป ทำให้สามารถมีพฤติกรรมที่เป็นการจำกัดหรือกีดกันการแข่งขันทางการค้าเพื่อที่จะสร้างฐานอำนาจทางตลาดในตลาดสินค้าหนึ่งสินค้าใดในระยะยาวได้ จึงมีความจำเป็นที่ต้องมีมาตรการที่จะป้องกันพฤติกรรมของผู้ประกอบการเหล่านี้โดยมีบทบัญญัติในส่วนของการค้าที่ไม่เป็นธรรม ความแตกต่างของปรัชญาในการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้านั้น บางประเทศมองว่ากฎหมายการแข่งขันทางการค้ามีเป้าหมายที่จะคุ้มครองผู้บริโภคโดยการรักษากระบวนการแข่งขันในตลาด การบังคับใช้กฎหมายจึงเน้นเฉพาะการจำกัดพฤติกรรมที่อาจเป็นการทำลายกระบวนการแข่งขันในตลาดโดยการทำให้มีการแข่งขันในตลาดลดลง ซึ่งสุดท้ายแล้วจะส่งผลเสียแก่ผู้บริโภคในรูปแบบของราคา คุณภาพหรือความหลากหลายของสินค้า ในมุมมองดังกล่าว พฤติกรรมทางการค้าในลักษณะใด ๆ แม้จะไม่ใช่เป็นธรรมในเชิงธุรกิจแต่หากมิได้มีผลในการจำกัดการแข่งขันในตลาดโดยรวมแล้ว เป็นสิ่งที่ยอมรับได้และไม่มีความจำเป็นที่จะต้องควบคุม ด้วยหลักการดังกล่าวทำให้ประเทศเหล่านี้ไม่มีการจำกัดพฤติกรรมของผู้ประกอบการรายย่อยที่ไม่มีอำนาจเหนือตลาด เพราะการกระทำของผู้ประกอบการเหล่านี้ แม้อาจเป็นการ กีดกันแก่งผู้ประกอบการรายอื่น แต่จะไม่ส่งผลกระทบต่อภาวะการแข่งขันในตลาดโดยรวมทำให้ผู้บริโภคได้เสียประโยชน์ แนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดที่เน้นการแข่งขันในลักษณะเสรีโดยพิจารณาจากผลของการกระทำมากกว่าการกระทำในตัวของมันเองว่าเป็นธรรมหรือไม่ ในทางตรงกันข้าม ประเทศที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับ unfair trade practice นั้นมองว่ากฎหมายการแข่งขันทางการค้ามีเป้าหมายไม่เพียงแต่ที่จะจำกัดพฤติกรรมที่ทำให้เกิดผลในทางลบต่อภาวะการแข่งขันในตลาดโดยรวม แต่มีวัตถุประสงค์ที่จะวางกฎ กติกาในการแข่งขันในเชิงธุรกิจในลักษณะที่เป็นธรรมต่อผู้ประกอบการด้วยกันเองด้วย ในมุมมองดังกล่าวแม้พฤติกรรมของผู้ประกอบการรายย่อยบางรายจะไม่มีผลกระทบต่อภาวะการแข่งขันในตลาดแต่หากมีลักษณะของการค้าที่ไม่เป็นธรรมก็ควรที่จะจัดว่าเป็นพฤติกรรมที่ต้องห้าม “ผู้ประกอบการทุกราย จะต้องไม่ใช้กลยุทธ์ใน

การแข่งขันทางการค้าที่มีลักษณะของการหลอกลวงหรือไม่เป็นธรรม” สำหรับประเทศเกาหลีใต้ กำหนดให้ "กิจกรรมที่มีเป้าหมายในการทำลายคู่แข่ง" เป็นพฤติกรรมการค้าที่ไม่เป็นธรรมนอกจากความแตกต่างกันในปรัชญาของการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าแล้ว เหตุผลประการที่สองที่บางประเทศมีบทบัญญัติเรื่องการค้าที่ไม่เป็นธรรมก็เพื่อความสะดวกในการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้า กล่าวคือโดยทั่วไป การบังคับใช้กฎหมายในส่วนของการใช้อำนาจเหนือตลาดและการกระทำการตกลงร่วมกันเพื่อลดการแข่งขันนั้นจะมีปัญหาในทางปฏิบัติค่อนข้างมาก เช่น การพิสูจน์ว่าประกอบการมีอำนาจเหนือตลาดเป็นสิ่งที่ทำได้ยากเพราะมีปัจจัยหลายประการที่มีผลต่ออำนาจทางตลาด ทั้งส่วนแบ่งตลาด และอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด ซึ่งต้องอาศัยองค์ความรู้และข้อมูลค่อนข้างมากในการกำหนดขอบเขตของตลาดและประเมินอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาด การพิจารณาดังกล่าวจึงเป็นเรื่องยากสำหรับสำนักงานการแข่งขันทางการค้าที่ยังไม่มีความเข้มแข็ง ดังปรากฏว่าแม้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศในแถบทวีปเอเชียมักจะมีคำจำกัดความของการมีอำนาจเหนือตลาดไว้อย่างชัดเจน เช่น ประเทศญี่ปุ่นและเกาหลีใต้กำหนดว่าผู้ที่มีอำนาจเหนือตลาดจะต้องมีส่วนแบ่งตลาดไม่ต่ำกว่าร้อยละ 50 แต่การคำนวณส่วนแบ่งตลาดก็มีไม่ใช่ง่ายเนื่องจากจะต้องมีการกำหนดขอบเขตของตลาดซึ่งจะรวมถึงการพิจารณาสินค้าทดแทนทั้งในด้านของการบริโภคและการผลิต ด้วยปัญหาในการบังคับใช้ดังกล่าว การกำหนดพฤติกรรมที่ต้องห้ามโดยที่ไม่ต้องพิจารณาว่า ผู้ประกอบการมีอำนาจเหนือตลาดเป็นทางออกที่สะดวกในการบังคับใช้กฎหมายการแข่งขันทางการค้าในบางประเทศมีบทบัญญัติในส่วนของการค้าที่ไม่เป็นธรรมก็เพื่อที่จะให้กฎหมายมีความครอบคลุมพฤติกรรมการแข่งขันทางการค้าที่ไม่พึงปรารถนาได้ทุกประเภทและในทุกสถานการณ์ที่ไม่อาจคาดเดาได้ เพราะโดยทั่วไปแล้วบทบัญญัติ ในส่วนของการค้าที่ไม่เป็นธรรมจะมีการกำหนดพฤติกรรมที่อาจเป็นการละเมิดกฎหมายไว้กว้าง ๆ ดังที่ได้ยกตัวอย่างไว้แล้ว

เหตุผลประการที่สี่ คือ การป้องกันการสร้างแล้วบทบัญญัติในส่วนของการค้าที่ไม่เป็นธรรมจะมีการกำหนดพฤติกรรมที่อาจเป็นการละเมิดกฎหมายไว้กว้าง ๆ ดังที่ได้ยกตัวอย่างเหตุผลประการที่สี่ คือ การป้องกันการสร้างฐานอำนาจทางตลาดโดยผู้ประกอบการที่อาจจะยังไม่เข้าข่ายผู้ประกอบการที่มีอำนาจเหนือตลาด ตัวอย่างเช่น ผู้ประกอบการรายหนึ่งซึ่งมีส่วนแบ่งตลาดไม่สูงนักแต่เป็นบริษัทในเครือธุรกิจที่มีขนาดใหญ่มาก ผู้ประกอบการรายนี้มีพฤติกรรมในการลดราคาสินค้าให้ต่ำกว่าต้นทุนทุกครั้งและผู้ประกอบการรายใหม่เข้ามาในตลาดทำให้ผู้ประกอบการรายใหม่ต้องขาดทุนและล้มเลิกกิจการ เนื่องจากผู้ประกอบการรายนี้ได้รับการสนับสนุนทางการเงินจากกลุ่มธุรกิจเครือมากจึงสามารถใช้มาตรการตัดราคาเพื่อทำลายคู่แข่งได้โดยตลอดส่งผลให้ไม่มีผู้ประกอบการรายใหม่กล้าที่จะเข้ามาในตลาดในที่สุด จึงทำให้ตลาดนี้เป็นตลาดที่มีการแข่งขันระหว่างผู้ประกอบการเพียงไม่กี่รายในตลาด ในกรณีเช่นนี้ รัฐควรที่จะต้องเข้ามากำกับดูแลมิให้

ผู้ประกอบการดังกล่าวมีการกำหนดราคาสินค้าต่ำกว่าต้นทุน แม้ผู้ประกอบการรายนั้นจะไม่มีอำนาจเหนือตลาดก็ตาม

4.2 วิเคราะห์ปัญหากฎหมายการแข่งขันทางการค้าของประเทศไทย

พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า พ.ศ 2542 ของประเทศไทยมีข้อกำหนดเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นการจำกัดการแข่งขันในตลาด ในส่วนของมาตรา 25 มีข้อกำหนดเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นการใช้อำนาจเหนือตลาด มาตรา 26 เป็นการรวมธุรกิจ และ มาตรา 27 เป็นการกระทำการตกลงร่วมกัน ซึ่งเป็นข้อกำหนดที่เป็นสากล นอกจากนี้แล้ว กฎหมายการแข่งขันทางการค้าไทยยังมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการค้าที่ไม่เป็นธรรมด้วยในมาตรา 29 ในลักษณะเดียวกับกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของกลุ่มประเทศในแถบเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และไต้หวัน บทบัญญัติในส่วนของมาตรา 29 นั้นระบุว่า "ห้ามมิให้ผู้ประกอบธุรกิจกระทำการใด ๆ อันมิใช่การแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม และมีผลเป็นการทำลาย ทำให้เสียหาย ขัดขวาง กีดกัน หรือจำกัดการประกอบธุรกิจของผู้ประกอบธุรกิจอื่น หรือเพื่อมิให้ผู้อื่นประกอบธุรกิจ หรือต้องล้มเลิกการประกอบธุรกิจ" จะเห็นได้ว่า บทบัญญัตินี้มีลักษณะสำคัญดังต่อไปนี้

(4.2.1) เป็นบทบัญญัติเกี่ยวกับการค้าที่ไม่เป็นธรรมหรือ unfair trade practices อย่างชัดเจนเนื่องจากไม่มีการกำหนดว่าผู้ประกอบการจะต้องเป็นผู้ที่มีอำนาจเหนือตลาด ซึ่งจะต่างกับมาตรา 25 ที่จะต้องมีการพิสูจน์อำนาจเหนือตลาด

ข้อเสนอแนะ

โลกเราเคยแบ่งการค้าออกเป็นสองค่ายที่เรียกกันว่า โลกเสรี และค่ายคอมมิวนิสต์หรือสังคมนิยม แต่ปัจจุบันถือได้ว่าระบบเศรษฐกิจแบบคอมมิวนิสต์ได้ล่มสลายลงแล้ว ประเทศที่จะเป็นสังคมนิยมอยู่เห็นจะมีเกาหลีเหนือเท่านั้น แต่สภาพเศรษฐกิจก็ย่ำแย่ เพราะการสร้างผลผลิตในประเทศถูกจำกัดผลประโยชน์ เสมือนเป็นมนุษย์เงินเดือนที่ทำงานเท่าไรก็ได้ผลตอบแทนคงที่ จึงไม่มีแรงจูงใจที่จะให้ประชาชนเร่งสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพ ไม่เหมือนประเทศในโลกเสรีที่ให้เสรีภาพในการประกอบกิจการค้า ไม่จำกัดผลประโยชน์ที่จะได้รับ ใครทำมากก็ได้มาก เป็นแบบมีอโคจรยาวสาวได้สาวเอาแต่การค้าในระบบเสรี เป็นช่องทางให้เกิดการผูกขาดได้ ธุรกิจใหญ่ที่มีทุนมากจะได้เปรียบพ่อค้ารายย่อย เหมือนการค้าปลีกในตรอกซอกซอยในบ้านเราที่กำลังจะหมดไป เพราะสู้กับห้างค้าปลีกขนาดใหญ่ไม่ได้ หากไม่มีการควบคุมให้ดี ไม่ให้ความคุ้มครองกับธุรกิจรายย่อยที่เสียเปรียบในทุกด้าน ประชาชนก็จะได้รับความเดือดร้อน และอาจเดือดร้อนมากถ้าเป็นการผูกขาดสินค้าที่จำเป็นต่อชีวิตในทุกประเทศที่เจริญแล้วจึงได้มีกฎหมายคุ้มครองผู้ที่อยู่ในฐานะเสียเปรียบ เป็นการป้องกันไม่ให้ปลาใหญ่กินปลาเล็ก กรณีห้างค้าปลีกยักษ์ใหญ่ของต่างประเทศที่เข้ามาตั้งในเมืองไทย ขายสินค้าราคาถูกให้กับประชาชน ดูแล้วน่าจะเป็นผลดี เพราะประชาชนซื้อสินค้าได้ถูก แต่อีกด้านหนึ่งจะทำให้ร้านค้าปลีกที่มีอยู่มากมายไม่สามารถอยู่ได้ เพราะต้นทุนการซื้อสินค้าต่างกัน ราคาขายจึงต่างกันไปด้วย เมื่อร้านค้าย่อยถูกทำลายไปหมดไม่มีคู่แข่งแล้ว ห้างค้าปลีกใหญ่ๆ เหล่านี้จะกลายเป็นผู้ควบคุมราคาสินค้าในตลาด ถึงตรงนั้นประชาชนอาจจะต้องซื้อสินค้าแพงขึ้นผลเสียอีกอย่างหนึ่งที่ไม่ควรมองข้ามคือ ไม่ว่าคนไทยเราจะซื้อของถูกหรือแพง กำไรจากการขายสินค้าจะถูกออกไปต่างประเทศ หากเราเปิดให้แข่งขันกันอย่างเสรี ผู้ประกอบธุรกิจในประเทศย่อมไม่มีทางต่อสู้กับนักธุรกิจต่างชาติได้ เพราะเงินทุนของเขามีมากกว่าเรา ในทุกประเทศจึงมีกฎหมายที่จะป้องกันไม่ให้ผู้มีกำลัง (ทางเศรษฐกิจ) มากกว่าเอาเปรียบผู้อื่น ในประเทศไทยเราก็ไม่น้อยหน้าประเทศอื่น เรามีพระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542 ที่ออกมาเพื่อป้องกันการควบคุมตลาดของยักษ์ใหญ่ทั้งหลาย กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายใหม่ เป็นกฎหมายที่ผู้ใช้ต้องเข้าใจเศรษฐศาสตร์ด้วย เพราะเกี่ยวข้องกับหลักในการตลาด การค้าขายเจตนาธรรม์ของกฎหมายฉบับนี้คือ ป้องกันไม่ให้มีการผูกขาดการค้าโดยพ่อค้าคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง กฎหมายได้วางหลักเกณฑ์ไว้อย่างมีระบบ และคำนึงถึงความเป็นธรรมในการควบคุมให้ผู้ประกอบการค้าด้วยกัน ไม่เอาเปรียบกันเอง กฎหมายฉบับนี้เป็นกฎหมายที่ควบคุมผู้ประกอบการค้าด้วยกัน ไม่ให้เอาเปรียบกัน ไม่เกี่ยวกับผู้บริโภคโดยตรง แต่หากไม่ควบคุมผู้ประกอบการค้าให้ดี ในที่สุดผู้บริโภคจะได้รับความเดือดร้อน กฎหมายจึงต้องป้องกันไว้ก่อน

พระราชบัญญัติการแข่งขันทางการค้า พ.ศ.2542 ที่เน้นให้เกิดการแข่งขันทางการค้าอย่างเป็นธรรม องค์กรธุรกิจเล็ก ๆ สามารถทำธุรกิจได้สบาย ๆ โดยไม่ถูกกีดกันทางการค้า และมี

พระราชบัญญัติว่าด้วยราคาสินค้าและบริการ พ.ศ.2542 ที่มุ่งให้ความคุ้มครองผู้บริโภคสอดส่องดูแล รับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับพฤติกรรมกรเอาเปรียบของผู้ค้าเพื่อให้ผู้บริโภคมีทางเลือกในการพิจารณาเลือกสินค้ามากยิ่งขึ้น

ตั้งใจให้แข่งขัน แต่ต้องรู้ทันการค้ำกลไกราคาขึ้น กับปริมาณและความต้องการ กฎหมายเป็นมาตรการสุดท้ายใช้เมื่อเกิดการทำผิด พ.ร.บ. การแข่งขันทางการค้า พ.ศ. 2542

สมควรปรับปรุงแก้ไข บทบาทของกฎหมายการแข่งขันทางการค้าที่เหมาะสมในเรื่องพฤติกรรมขององค์กรธุรกิจต่าง ๆ ที่แข่งขันอยู่ในตลาด โดยเฉพาะองค์กรธุรกิจที่มีอำนาจเหนือตลาดว่าได้ทำการแข่งขันในตลาดอย่างเป็นธรรมหรือไม่ ความเป็นธรรมในที่นี้ควรสอดคล้องกับเศรษฐกิจ คือควรแข่งขันในเรื่องของประสิทธิภาพขององค์กร โดยเน้นเรื่องแข่งขันด้านการผลิตที่มีคุณภาพ และหากกฎหมายการแข่งขันทางการค้าจะเข้ามามีบทบาทในเรื่องราคาสินค้าแล้ว ควรที่จะเป็นบทบาทในการรักษากลไกของตลาดให้ดำเนินไปได้อย่างเป็นปกติโดยไม่มีองค์กรธุรกิจใดเข้าไปบิดเบือนการทำงานของกลไกตลาดด้วยการตกลงราคาร่วมกันกำหนดราคาสินค้า มากกว่าการเข้าไปตรวจสอบว่าระดับราคาของผู้ผลิตรายใดรายหนึ่งกำหนดขึ้นเพียงลำพัง “เป็นธรรม” หรือไม่และการคุ้มครองคู่แข่งในตลาดที่มีได้รับความชอบธรรม ที่มีการใช้วิธีการที่ไม่ถูกทำนองคลองธรรมเพื่อทำลายคู่แข่ง และเอาเปรียบคู่แข่ง เพราะการกระทำดังกล่าวเป็นการทำลายกลไกการแข่งขันในตลาด

5.2 ข้อเสนอแนะ

1. ให้รัฐยกเลิกขั้นตอนในการควบคุมการผูกขาดผู้มีอำนาจเหนือตลาด มีแรงจูงใจที่จะปรับปรุงคุณภาพสินค้า และพัฒนากระบวนการผลิตของตน
2. ให้รัฐเข้ามาสนับสนุนผู้ประกอบการให้มีผู้ประกอบการหลายหลายที่ผลิตสินค้าตัวเดียวกันทำให้สินค้าที่ผลิตออกมา มีคุณภาพและมาตรฐานในการอุปโภคทำให้เกิดการแข่งขันทางการตลาดสินค้าอย่างมากมาย จึงเป็นเหตุให้ราคาของสินค้า ลดต่ำลงซึ่งเป็นผลดีต่อผู้บริโภค
3. ให้รัฐออกกฎหมายสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อยให้มีอำนาจดำเนินการในการแข่งขันทางตลาดเทียบเท่ากับผู้ประกอบการที่มีอำนาจเหนือตลาด
  - 3.1 ให้ผู้ประกอบการรายย่อยสามารถ ควรรวมกิจการเข้าด้วยกันทั้งแนวดิ่งและแนวนอนโดยที่รัฐกำลังดูแลของผู้ประกอบการย่อยเหล่านี้
  - 3.2 ให้ยกเลิกกฎหมายที่กีดกันผู้ประกอบการรายใหม่เข้ามาแข่งขันในตลาดสินค้า เช่น
การถ่ายทอดฟุตบอลควรให้มีผู้ประกอบการใหม่เข้ามาแข่งขันในตลาดสินค้า เพื่อให้ผู้บริโภคมีตลาดสินค้าในการบริโภคมากขึ้น

บรรณานุกรม

หนังสือ

ขจร เลิศสกุลพาณิชย์. “มาตรการทางกฎหมายในการควบคุมพฤติกรรมการค้า
เพื่อ

จัดคู่แข่ง.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2538.

นราทิพย์ ชุตินวงศ์. หลักเศรษฐศาสตร์ 1 : จุลเศรษฐศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
คณะเศรษฐศาสตร์, 2538.

วรวัฒน์ กุลสถากรวัฒน์. “ปัญหากฎหมายป้องกันการผูกขาด : ศึกษาเฉพาะกรณีการ
จำกัดการ

แข่งขันการค้าในแนวดิ่ง.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิต,

2537.

วิบูลย์ ตั้งกิตติภากรณ์. “การบังคับใช้กฎหมายในการควบคุมพฤติกรรมการค้า
เพื่อจัดคู่แข่ง

แข่งขันในประเทศไทย.” วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย,

2525.

สมชาย รัตนเชื้อสกุล. “มาตรการทางกฎหมายในการป้องกันการรวมกันกำหนดราคา
สินค้า:ศึกษา

เฉพาะกรณีการรวมตัวกันกำหนดราคาสินค้าในแนวนอน.” วิทยานิพนธ์
นิติศาสตร์ มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.

สรวิศ ลิ้มปรีงมี. กฎหมายการแข่งขันทางการค้า. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติ
ธรรม, 2543.

อุดม เกิดพิบูลย์. ทฤษฎีและนโยบายการค้าระหว่างประเทศ : สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย.

Herbert Hovenkamp, FEDERAL ANTITRUST POLICY THE LAW OF
COMPTITION

AND ITS PRACTICE, 1994.

Nothern Pacific Rallway Co. V. United States.

Phillip Areeda & Louis Kaplow, ANTITRUST ANALYSIS, 1988.

Robert H. Bork, THE ANTITRUST PARADOX, 1993.

Recommendatory Decision of Fair Trade Commission 18 September 1972 (FTC

Shinketsushu

1987:Touyoy Seikan Case)

SMEs TODAY. ปีที่ 2 เล่มที่ 23 เดือนสิงหาคม 2547.

ผู้วิจัย

จำลอง สอนวิชา คณิตศาสตร์ เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายป้องกันปราบปรามของสถานีตำรวจนครบาลพิบูลย์
อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี คุณวุฒินิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม , นิติศาสตร์
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีปทุม